LIETUVOS RESPUBLIKOS PRANEŠIMAS PAGAL 2001 M. RUGSĖJO 27 D. EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS DIREKTYVOS 2001/77/EB DĖL ELEKTROS ENERGIJOS, PAGAMINTOS IŠ ATSINAUJINANČIŲ ENERGIJOS IŠTEKLIŲ RĖMIMO VIDAUS ELEKTROS RINKOJE 3 STRAIPSNIO 3 DALIES IR 5 STRAIPSNIO 5 DALIES REIKALAVIMUS

1. Įžanga 2
2. Nacionalinis orientacinis rodiklis 3
3. Priemonės, kurių imtasi siekiant nacionalinio orientacinio rodiklio 4
   - 3.1. Prievolė supirkti ir pirmenybė transportavimui 5
   - 3.2. Supirkimo kainos 6
   - 3.3. Elektrinių prijungimo prie tinklų mokesčio nuolaida 7
   - 3.4. Mokesčio už aplinkos teršimą nuolaida 7
   - 3.5. Atleidimas nuo akcizų 7
   - 3.6. Finansinė parama investicijoms 7
4. Priemonės, kurių numatoma imtis, siekiant nacionalinio orientacinio rodiklio 9
5. Pažanga, siekiant nacionalinio orientacinio rodiklio 10
   - 5.1. Elektros energetikos sektoriaus struktūra 10
   - 5.2. Instaliuotos atsinaujinančių energijos išteklių galios ir numatoma plėtra 10
   - 5.3. Elektros energijos gamyba, naudojant atsinaujinančius energijos išteklius ... 11
6. Kilmės garantijos 14
7. Aplinkos apsauga 17

1. Įžanga

Lietuvos Respublika, įgyvendindama 2001 m. rugsėjo 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/77/EB dėl elektros energijos, pagamintos iš atsinaujinančių energijos išteklių rėmimo vidaus elektros rinkoje (toliau – Direktyva 2001/77/EB), 3 straipsnio 3 dalies ir 5 straipsnio 5 dalies reikalavimus, parengė ir teikia Europos Komisijai ataskaitą apie elektros energijos gamybą iš atsinaujinančių energijos išteklių Lietuvoje, šios energijos gamybos skatinimo priemones bei kilmės garantijų sistemą šalyje.

Vadovaujantis Direktyvos 2001/77/EB 3 straipsnio 3 dalimi ir 5 straipsnio 5 dalimi, valstybės narės:

1. Pirmą kartą ne vėliau kaip iki 2003 m. spalio 27 d. ir vėliau kas dveji metai skelbia pranešimą, kuriame analizuojama sėkmė, siekiant nacionalinių orientacinių rodiklių, ypač atsižvelgiant į klimato veiksnius, galinčius paveikti tų rodiklių siekimą, ir kuriame nurodoma, kokiu mastu tos priemonės atitinka nacionalinius klimato kaitos įsipareigojimus.

2. Valstybės narės ar kompetentingos institucijos nustato atitinkamus mechanizmus, užtikrinančius, kad kilmės garantijos būtų tikslios ir patikimos, o pranešime jos apibūdina priemones, kurių buvo imtasi garantijų sistemos patikimumui užtikrinti.

2. Nacionalinis orientacinis rodiklis

Pagal Direktyvos 2001/77/EB ir Stojimo sutarties reikalavimus Lietuva įsipareigojo padvigubinti elektros energijos, pagamintos naudojant atsinaujinančius energijos išteklius, gamybą šalyje sunaudojamos elektros energijos balanse nuo 3,3% 1999 m. iki **7% 2010 m.**

Šis įpareigojimas įtvirtintas Nacionalinėje energetikos strategijoje, patvirtintoje Lietuvos Respublikos Seimo 2007 m. sausio 18 d. nutarimu Nr. X-1046 (Žin., 2007, Nr. 11-430), ir Nacionalinėje energijos vartojimo efektyvumo didinimo 2006–2010 metų programoje, patvirtintoje Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. gegužės 11 d. nutarimu Nr. 443 (Žin., 2006, Nr. 54-1956).

3. Priemonės, kurių imtasi siekiant nacionalinio orientacinio rodiklio

Elektros energetikos sektoriaus teisės aktais nuosekliai įgyvendinamas atsinaujinančių energijos išteklių naudojimo skatinimas.

Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo (Žin., 2000, Nr. 66-1984; 2004, Nr. 107-3964) 9 straipsnyje nustatyta, kad valstybė skatina gamintojus gaminti elektros energiją, panaudojant atsinaujinančius energijos išteklius, nustatydama įpareigojimus teikti viešuosius interesus atitinkančias paslaugas.

Be to, minėto įstatymo 6 straipsnyje nustatyta, kad Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija privalo kontroliuoti, kad naujų elektros energijos gamintojų prijungimo sąlygos ir tarifai būtų objektyvūs, skaidrūs ir nediskriminuojantys, atsižvelgiant į visas išlaidas ir naudą, kurią teikia įvairios atsinaujinančių energijos išteklių technologijos, paskirstyta gamyba ir šilumos bei elektros energijos gamyba vienu metu.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. gruodžio 5 d. nutarimas Nr. 1474 „Dėl teisės aktų, būtinų Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymui įgyvendinti, patvirtinimo“ (Žin., 2001, Nr. 104-3713) nustato, kad visuomeniniai ir nepriklausomi tiekėjai, rinkos, perdavimo ir skirstymo tinklų operatoriai, gavę veiklos licencijas, taip pat laisvieji vartotojai, importuojantys elektros energiją, teikia paslaugas pagal viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje sąrašą.

Įpareigojimų teikti viešuosius interesus atitinkančias paslaugas davimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2001 m. gruodžio 18 d. įsakymu Nr. 380, (Žin., 2001 Nr. 110-4010; 2006, Nr. 140-5374) (toliau – Davimo taisyklės) nustato elektros energetikos sektoriaus paslaugų, susijusių su visuomenės saugumu, aplinkos apsauga ir elektros energijos gamyba naudojant atsinaujinančiuosius energijos išteklius, elektros energijos gamyba kombinuotojo elektros energijos bei šilumos gamybos ciklo elektrinėse, bendrąsias davimo sąlygas ir reglamentuoja reikalavimus bei įpareigojimus elektros energijos tiekimo licencijos turėtojams, rinkos, perdavimo ir skirstomųjų tinklų operatoriams teikti šias paslaugas.

Elektros energijos, gaminamos Lietuvos Respublikoje naudojant atsinaujinančius energijos išteklius, gamybos ir pirkimo skatinimo bendrieji kriterijai, sąlygos ir reikalavimai nustatyti Elektros energijos, kuriai gaminti naudojami atsinaujinantys energijos ištekliai, gamybos ir pirkimo skatinimo tvarkos apraše, patvirtintame Lietuvos Respublikos

Vyriausybės 2001 m. gruodžio 5 d. nutarimu Nr. 1474 (Žin., 2001, Nr. 104-3713; 2004, Nr. 9-228).

Toliau apžvelgiamos atskiros priemonės, skatinančios elektros energijos gamybą iš atsinaujinančių energijos išteklių.

3.1. *Prievolė supirkti ir pirmenybė transportavimui*

Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2004 m. lapkričio 22 d. nutarimu Nr. 1462 „Dėl įgaliojimų suteikimo įgyvendinant Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymą" (Žin., 2004, Nr. 170-6250) įgaliojo Lietuvos Respublikos ūkio ministeriją nustatyti viešuosius interesus atitinkančių paslaugų sąrašą, teikėjus, šių paslaugų teikimo tvarką ir sąlygas. Lietuvos Respublikos ūkio ministras 2006 m. gruodžio 27 d. įsakymu Nr. 4-495 „Dėl viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje sąrašo nustatymo" (Žin., 2007, Nr. 1-27) nustatė viešuosius interesus elektros energetikos sektoriuje atitinkančias paslaugas. Iš jų su atsinaujinančių energijos išteklių naudojimu elektros energijai gaminti susijusios šios paslaugos:

- elektros energijos gamyba:

– naudojant atsinaujinančius energijos išteklius;

– termofikaciniu režimu kombinuotojo elektros energijos ir šilumos gamybos ciklo elektrinėse, kai šios elektrinės tiekia šilumą į miestų centralizuotus šilumos tiekimo tinklus;

- elektros energijos gamybos įrenginių, elektros energijos gamybai naudojančių vėjo, biomasės, saulės ar hidroenergiją, prijungimas prie perdavimo ar skirstomųjų elektros tinklų.

Viešuosius interesus atitinkančių paslaugų teikimas reglamentuotas Davimo taisyklėse. Jose nustatyta, kad jeigu gamintojai elektros energijai gaminti naudoja atsinaujinančius energijos išteklius, tai jiems viešuosius interesus atitinkančių paslaugų lėšos nustatomos priklausomai nuo remtinos elektros energijos gamybos apimties. Remtinos elektros energijos gamybos apimtimi pripažįstama visa naudojant atsinaujinančius energijos išteklius faktiškai pagaminta ir į tinklus patiekta elektros energijos apimtis.

Perdavimo sistemos operatorius ir skirstomųjų tinklų operatorius turi užtikrinti pirmenybinį elektros energijos, pagamintos naudojant atsinaujinančiuosius energijos išteklius, persiuntimą elektros energijos perdavimo ar skirstymo tinklais (kai laidumas ribotas).

3.2. *Supirkimo kainos*

Nuo 2001 m. nustatytos elektros energijos, pagamintos naudojant atsinaujinančius energijos išteklius, supirkimo kainos. Supirkimo kainos, patvirtintos Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2002 m. vasario 11 d. nutarimu Nr. 7 (Žin., 2002, Nr. 16-648; 2007, Nr. 73-1041 ; 2008, Nr. 16-217 ; 2008, Nr. 77-1002 ; 2009, Nr. 108-4576), ir jų kitimas pateiktos 1 lentelėje.

1 lentelė. Elektros energijos, pagamintos naudojant atsinaujinančius energijos išteklius supirkimo kainos.

	2002-2007 m.		2008 m.		2009 m.		2010 m.	
	LTL cnt/kWh	Euro cnt*/kWh	LTL cnt/kWh	Euro cnt*/kWh	LTL cnt/kWh	Euro cnt*/kWh	LTL cnt/kWh	Euro cnt*/kWh
Hidroelektrinėms (≤ 10 MW)	20	5,79	20	5,79	26	7,53	26	7,53
Vėjo elektrinėms	22	6,37	22	6,37	30	8,69	30	8,69
Biomasės elektrinėms	20	5,79	22** 24 ***	6,37 6,95	30	8,69	30	8,69
Saulės (fotoelektrinėms) elektrinėms pagal pikinę elektros galią								
iki 100 kW	–	–	–	–	–	–	163	47,2
nuo 100 kW iki 1 MW	–	–	–	–	–	–	156	45,2
nuo 1 MW	–	–	–	–	–	–	151	43,7

*1 LTL – 3,4528 EUR

** - jėgainėms pradėtoms eksploatuoti iki 2008 m. sausio 1 d.

*** - jėgainėms pradėtoms eksploatuoti po 2008 m. sausio 1 d.

Paskutiniais metais elektros energijos, pagamintos naudojant atsinaujinančius energijos išteklius, supirkimo kainos nuolat augo. Iki 2009 m. supirkimo kainos buvo taikomos elektros energijai, pagamintai hidroelektrinėse, vėjo elektrinėse ir biomasės elektrinėse. Nuo 2010 m. sausio 1 d. supirkimo kainos bus taikomos ir elektros energijai pagamintai saulės fotoelektrinėse. Elektros energijos, pagamintos saulės elektrinėse kainos diferencijuotos pagal elektrinių pikinę elektros galią.

Šios kainos garantuojamos iki 2020 m. gruodžio 31 d. Perėjus prie valandinės elektros energijos prekybos su tiekėjais, numatyta, kad iki 2020 m. gruodžio 31 d. elektros energija bus superkama sutartinėmis kainomis, kompensuojant gamintojams skirtumą tarp pajamų lygio, apskaičiuoto pagal Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos tos rūšies ištekliams nustatytą tarifą, ir faktiškai gaunamų parduodant elektros energiją sutartinėmis kainomis pajamų, neviršijant nurodytos kiekvienos rūšies energijos išteklių metinės apimties.

3.3. *Elektrinių prijungimo prie tinklų mokesčio nuolaida*

Gamintojams, kurių elektrinėse, elektros energijos gamybai naudojami atsinaujinantys energijos ištekliai, taikoma 40 proc. prisijungimo prie veikiančių energetikos įmonių tinklų mokesčio nuolaida.

3.4. *Mokesčio už aplinkos teršimą nuolaida*

Vadovaujantis Mokesčio už aplinkos teršimą įstatymu (Žin., 1999, Nr. 47-1469; 2002, Nr. 13-474; 2005, Nr. 47-1560), fiziniai ir juridiniai asmenys, pateikę biokuro sunaudojimą patvirtinančius dokumentus, už išmetamus į atmosferą teršalus, susidarančius naudojant biokurą, nuo mokesčio už aplinkos teršimą iš stacionarių taršos šaltinių yra atleidžiami.

3.5. *Atleidimas nuo akcizų*

Lietuvoje nuo 2010 m. sausio 1 d. akcizais apmokestinamoms prekėms, kaip tai nustatyta Lietuvos Respublikos akcizų įstatyme (Žin., 2001, Nr. 98-3482; 2004, Nr. 26-802), bus priskiriama ir elektros energija, tačiau nuo akcizų bus atleidžiama ta elektros energijos dalis, kuri pagaminta naudojant atsinaujinančius energijos išteklius.

3.6. *Finansinė parama investicijoms*

Viena iš svarbiausių atsinaujinančių energijos išteklių naudojimo skatinimo priemonių yra finansinė parama investicijoms. Šiame skyriuje pateikiamos Lietuvoje vykdomos programos ir fondai, skiriantys finansinę paramą atsinaujinančių energijos išteklių elektrinių statybai.

Lietuvos aplinkos apsaugos investicijų fondas (toliau – LAAIF) finansuoja investicinius projektus, teikiant subsidijas. Vienam paramos gavėjui skiriamos subsidijos suma negali viršyti 690 000 Lt (~200 000 EUR) per trejus metus ir 70% visos aplinkos apsaugos investicinio projekto sumos.

Pagrindinis šio fondo lėšų šaltinis yra mokestis už aplinkos teršimą. Nuo 2000 m. Mokesčio už aplinkos teršimą įstatymo pagrindu į LAAIF buvo mokami 20%, o nuo 2003 m. sausio 1 d. – 30% surenkamų mokesčių už taršą sumos.

2000–2005 m. LAAIF finansavo 7 projektus, numatančius elektros energijos gamybai naudoti atsinaujinančius energijos išteklius. 5 iš jų yra hidroelektrinių statybos projektai (suminė instaliuota elektrinė galia 974 kW), vienas vėjo elektrinės statybos projektas (150 kW

elektrinė galia) ir vienas biomasės elektrinės statybos projektas (750 kW elektrinė galia). Bendra projektų vertė siekė 8,5 mln. Lt (apie 2,5 mln. EUR), tame tarpe LAAIF parama sudarė 1,71 mln. Lt (apie 0,5 mln. EUR).

2006–2007 m. LAAIF finansavo 4 projektus, tarp kurių 3 hidroelektrinių (bendra instaliuota galia – 260 kW) statyba ir vienos 2 MW galios vėjo elektrinės statyba. Projektų bendra vertė – 13,8 mln. Lt (apie 4,0 mln. EUR), parama – 10,0 mln. Lt (apie 2,9 mln. EUR).

2008–2009 m. LAAIF finansavo 6 investicinius projektus, susijusius su elektros energijos gamyba naudojant atsinaujinančiuosius energijos išteklius. 3 iš jų hidroelektrinių statybos ir rekonstrukcijos projektai (bendra instaliuota elektrinė galia – 300 kW), ir trys vėjo elektrinių statybos projektai (elektrinė galia – 750 kW). Projektų bendra vertė – 6,67 mln. Lt (apie 1,9 mln. EUR), LAAIF parama – 3,3 mln. Lt (apie 1,0 mln. EUR).

2007–2013 m. laikotarpyje iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų pagal Sanglaudos skatinimo veiksmų programos priemonę „Atsinaujinančių energijos išteklių panaudojimas energijos gamybai“ numatyta skirti 165 mln. Lt (48 mln. EUR):

- katilinių ir termofikacinių elektrinių, tiekiančių šilumą į aprūpinimo šiluma sistemas modernizavimui – keičiant naudojamą kurą į biomasę;
- naujų katilinių ir naujų efektyvių termofikacinių elektrinių, naudojančių atsinaujinančiuosius energijos išteklius, statybai ir prijungimui prie aprūpinimo šiluma sistemų.

Iki 2015 m. įgyvendinant priemonę numatyta įrengti 35 naujus energijos gamybos pajėgumus naudojančius biomasę, kurių bendra instaliuota šiluminė ir elektrinė galia sudarys 100 MW.

Siekiant skatinti ūkininkus naudoti atsinaujinančius energijos išteklius elektros energijos gamybai, parama numatyta ir Kaimo plėtros 2007–2013 metų programoje.

4. Priemonės, kurių numatoma imtis, siekiant nacionalinio orientacinio rodiklio

Be jau įgyvendinamų priemonių, numatytos papildomos priemonės, reikalingos siekiant didinti elektros energijos gamybos iš atsinaujinančių energijos išteklių apimtis.

Siekiant paspartinti atsinaujinančių energijos išteklių naudojimo plėtrą, rengiamas Atsinaujinančių energijos išteklių plėtros įstatymo projektas. Projektą planuojama parengti iki šių metų pabaigos. Šiuo įstatymu siekiama sudaryti palankesnes sąlygas atsinaujinančių energijos išteklių naudojimo plėtrai, panaikinant egzistuojančias kliūtis, numatant efektyvesnius finansavimo mechanizmus.

Įgyvendinant 2009 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2009/28/EB dėl skatinimo naudoti atsinaujinančių išteklių energiją, iš dalies keičiančią bei vėliau panaikinančią Direktyvas 2001/77/EB ir 2003/30/EB, rengiamas nacionalinis atsinaujinančių išteklių energijos veiksmų planas.

Nacionalinėje energetikos strategijoje numatyta tobulinti energijos gamybos iš atsinaujinančių energijos išteklių skatinimo ir jos supirkimo tvarką, diegti konkurenciją tarp šių gamintojų, po 2020 m. įdiegti „žaliųjų sertifikatų“ ar kitas sistemas.

Siekiant efektyviau panaudoti turimus vandens išteklius, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008–2012 metų programos įgyvendinimo priemonėse, patvirtintose 2009 m. vasario 25 d. nutarimu Nr. 189 (Žin., 2009, Nr. 33-1268) (toliau – LRV programos priemonės), šiais metais numatyta iš naujo atlikti vandens telkinių vertinimą ir prireikus pakeisti ekologiniu ir kultūriniu požiūriu vertingų upių ar jų ruožų sąrašą, taip pat kitus teisės aktus.

Toliau plečiant vėjo energijos panaudojimo galimybes ir siekiant pašalinti kliūtis vėjo energijos parkų statybai, ypač Baltijos jūroje ir pajūrio regione, LRV programos priemonėse numatyta šiais metais išanalizuoti ir parengti sprendimus dėl naujų vėjo elektrinių parkų statybos galimybės Lietuvos kontinentinėje dalyje ir jūroje bei parengti vėjo energijos naudojimo Lietuvoje ilgalaikę programą.

5. Pažanga, siekiant nacionalinio orientacinio rodiklio

5.1. *Elektros energetikos sektoriaus struktūra*

Lietuvoje esamų elektrinių instaliuota galia 2008 m. sudarė 5070 MW, tarp kurių vyrauja šiluminė (53%) ir branduolinė (26%). Hidroelektrinės, įskaitant ir hidroakumuliacinę elektrinę, sudaro 20% instaliuotų galių šalyje. Vėjo elektrinės sudaro 1% instaliuotos galios.

Didžiausia instaliuotos galios dalį sudarė: Ignalinos atominė elektrinė (1300 MW), Lietuvos elektrinė (1800 MW), termofikacinės elektrinės (854 MW). Lietuvoje yra veikianti 900 MW instaliuotos galios Kruonio hidroakumuliacinė elektrinė (Kruonio HAE).

Elektros energijos bendroji gamyba, importo ir eksporto apimtys bei bendrasis sunaudojimas pateikti 2 lentelėje.

2 lentelė. Elektros energijos bendroji gamyba, importas, eksportas ir bendrasis sunaudojimas 2000–2008 m.

GWh	Metai								
	2000	**2001**	**2002**	**2003**	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**
Bendroji gamyba	11424,5	14736,9	17721,1	19487,9	19274,3	14784,3	12481,9	14007,6	13911,7
Importas	142,8	196,8	306,9	–	127,9	1064,2	1708	1168,2	1681,0
Eksportas	1478,9	4161,1	6793,9	7529,6	7322,8	4030,4	2136,3	2540,2	2638,4
Bendrasis sunaudojimas	10088,5	10772,6	11234,1	11958,3	12079,4	11818,1	12053,6	12635,6	12954,3

5.2. *Instaliuotos atsinaujinančių energijos išteklių galios ir numatoma plėtra*

2006 m. pabaigoje Lietuvoje veikė 95 elektros energijos iš atsinaujinančių energijos išteklių gamintojai. Bendra instaliuota atsinaujinančių energijos išteklių elektrinių galia sudarė 190 MW. Elektros energija buvo gaminama, naudojant hidroenergiją, vėjo energiją ir biokurą (medieną ir jos atliekas, biodujas).

2008 m. pabaigoje gamintojų skaičius padidėjo iki 120, o elektrinių bendra instaliuota galia viršijo 200 MW.

3 lentelėje pateikta instaliuota elektrinių, gaminančių elektros energiją iš atsinaujinančių energiją išteklių galia ir skaičius 2006 m. ir 2008 m.

3 lentelė. Instaliuota elektrinių, naudojančių atsinaujinančius energijos išteklius, galia ir skaičius.

	2006 m.		2008 m.	
	Galia, MW	Skaičius, vnt.	Galia, MW	Skaičius, vnt.
Hidroelektrinės > 10 MW	100,8	1	100,8	1
Hidroelektrinės < 10 MW	24,5	80	26	84
Vėjo elektrinės	49	9	68	25
Biokuro elektrinės	15	6	21	10

5.3. *Elektros energijos gamyba, naudojant atsinaujinančius energijos išteklius*

2008 m. 67% elektros energijos iš atsinaujinančių energijos išteklių buvo pagaminta hidroelektrinėse (2000 m. – beveik 10%), 22% – vėjo elektrinėse, 11% – biokuro elektrinėse (žr. 1 pav.).

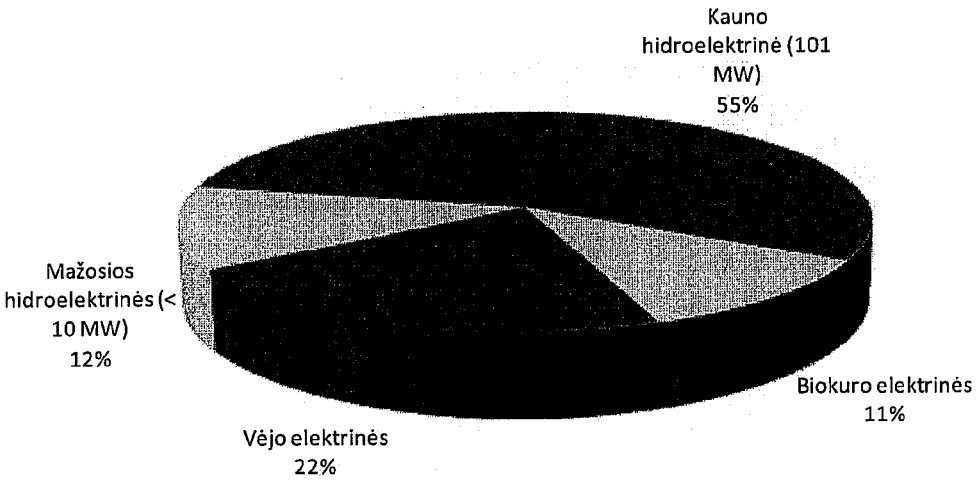

1 pav. Elektros energijos gamybos iš atsinaujinančių energijos išteklių struktūra 2008 m.

4 lentelėje ir 2 pav. pateiktos elektros energijos gamybos iš atsinaujinančių energijos išteklių apimtys 2000–2008 m. laikotarpyje bei nacionalinis orientacinis rodiklis.

Nacionalinis orientacinis rodiklis skaičiuojamas pagamintą elektros energijos kiekį iš atsinaujinančių energijos išteklių dalinant iš bendrojo elektros energijos sunaudojimo.

Kaip matyti 4 lentelėje elektros energijos gamyba iš atsinaujinančių energijos išteklių šalyje palyginus su 2000 m. padidėjo 77% nuo 340 GWh iki 602 GWh. 2008 m. pagrindinę įtaką bendrai elektros energijos gamybos iš atsinaujinančių energijos išteklių apimties didėjimui turėjo vėjo ir biokuro panaudojimo elektros energijos gamybai plėtra.

4 lentelė. Elektros energijos gamyba naudojant atsinaujinančius energijos išteklius 2000–2008 m.

Energijos išteklius	Metai								
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Elektros energijos gamyba iš atsinaujinančių energijos išteklių, GWh									
Biomasė	0,8	1,2	4,6	7,5	7,4	5,5	24,0	54,0	69,0
Vėjo energija	0	0	0	0	1,2	1,8	13,7	106,1	131,1
Hidroenergija	339,3	325,5	353,2	325,1	420,5	450,7	397,1	420,6	401,9
Hidroelektrinės > 10 MW	*312,8*	*284,4*	*316,5*	*283,9*	*359,0*	*384,6*	*341,3*	*324,7*	*329,1*
Hidroelektrinės < 10 MW	*26,6*	*41,1*	*36,4*	*41,2*	*61,5*	*66,1*	*55,8*	*96,2*	*72,8*
Iš viso	**340,1**	**326,7**	**357,8**	**332,6**	**429,1**	**458,0**	**434,8**	**580,7**	**602,0**
Nacionalinio orientacinio rodiklio skaičiavimas									
Bendrasis elektros energijos sunaudojimas (bendroji gamyba + importas – eksportas)*, GWh	10088,5	10772,6	11234,1	11958,3	12079,4	11818,1	12053,6	12635,6	12954,3
Nacionalinis orientacinis rodiklis, %	**3,4**	**3,0**	**3,2**	**2,8**	**3,6**	**3,9**	**3,6**	**4,6**	**4,6**

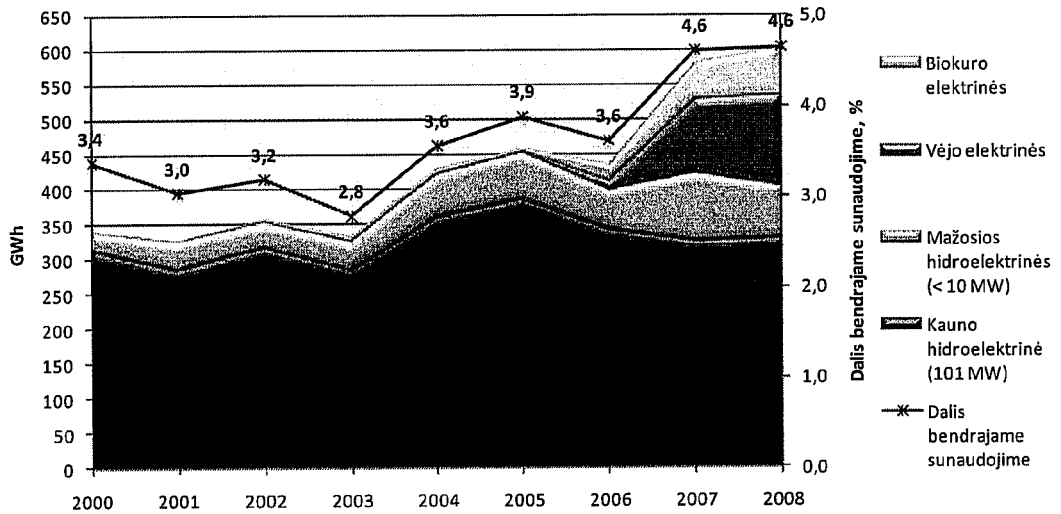

2 pav. Elektros energijos gamybos iš atsinaujinančių energijos išteklių kaita 2000–2008 m.

Elektros energijos, pagamintos naudojant atsinaujinančius išteklius, bendrąją gamybos apimtį labiausiai įtakoja hidroelektrinių gamybos apimtys. Hidroelektrinėse elektros energijos gamyba suaktyvėja vasario–balandžio mėnesį, kai panaudojami potvynių vandenys (žr. 3 pav.). Vasaros laikotarpiu, labai sumažėjus vandens lygiui upėse ir tvenkiniuose, laikantis gamtosauginių reikalavimų gamybos apimtys ženkliai sumažinamos, o kai kuriais atvejais ir visai sustabdomos. Šis sezoniškumo veiksnys ypatingai aktualus ne didesnėms negu 10 MW galios hidroelektrinėms. Nuo rugsėjo mėnesio bendroji gamybos apimtis ženkliai padidėjo dėl naujų vėjo bei biomasės elektrinių pajėgumų prijungimo prie skirstomųjų tinklų.

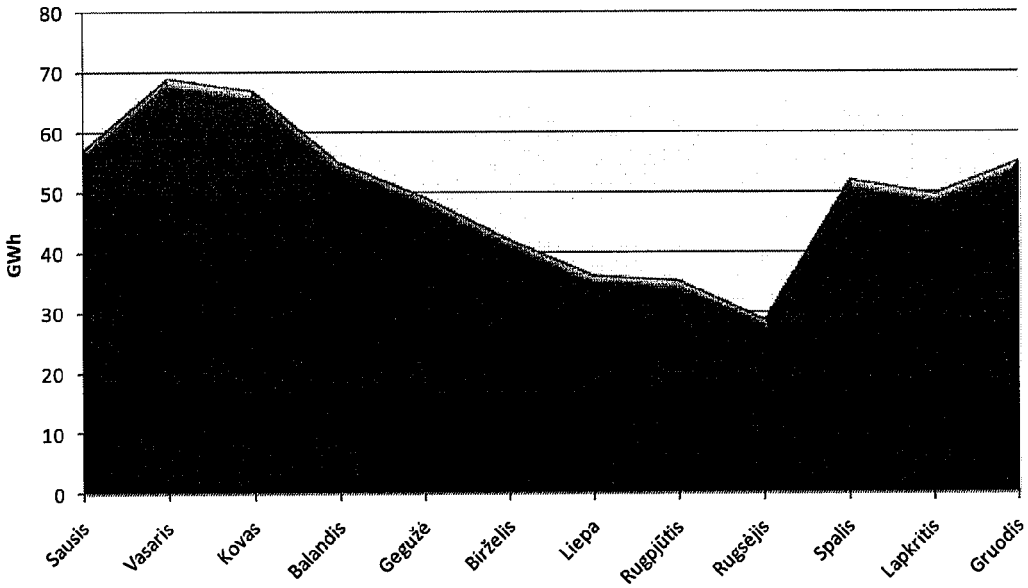

3 pav. Elektros energijos iš atsinaujinančių energijos išteklių gamybos apimčių kitimas 2008 m.

6. Kilmės garantijos

Elektros energijos, pagamintos naudojant atsinaujinančius energijos išteklius, kilmės garantijų teikimo taisyklės, patvirtintos 2005 m. spalio 7 d. Lietuvos Respublikos ūkio ministro įsakymu Nr. 4-346 (Žin., 2005, Nr. 122-4375; 2006, Nr. 42-1534) (toliau – Kilmės garantijų taisyklės). Jos nustato kilmės garantijų, suteikiamų elektros energijai, pagamintai naudojant atsinaujinančius energijos išteklius, išdavimo bendruosius kriterijus, sąlygas, reikalavimus ir tvarką.

Pagal Kilmės garantijų taisykles už elektros energijos, pagamintos naudojant atsinaujinančius energijos išteklius, kilmės garantijų išdavimą atsakinga institucija yra perdavimo sistemos operatorius (toliau – kilmės garantijas išduodanti institucija). AB „Lietuvos energija", kaip perdavimo sistemos operatorius, yra atsakinga už elektros energijos, pagamintos naudojant atsinaujinančius energijos išteklius, kilmės garantijų išdavimą bei duomenų bazės administravimą.

Gamintojai, kurie elektros energijos gamybai naudoja atsinaujinančius energijos išteklius iki 2005 m. gruodžio 31 d. kilmės garantijas išduodančiai institucijai turėjo pateikti prašymą įregistruoti duomenų bazėje. Nauji gamintojai ne vėliau kaip 40 kalendorinių dienų iki elektros energijos, naudojant atsinaujinančius energijos išteklius, gamybos pradžios pateikia kilmės garantijas išduodančiai institucijai prašymą įregistruoti duomenų bazėje.

Kilmės garantijos išduodamos gamintojui, registruotam kilmės garantijų duomenų bazėje. Jei elektros energija superkama pagal Skatinimo tvarką, gamintojui išduotos kilmės garantijos pažymimos kaip panaudotos, jei Skatinimo tvarka netaikoma, gamintojui išduotos kilmės garantijos perleidžiamos tiekėjui, nupirkusiam elektros energiją pagal dvišales sutartis.

Kilmės garantija išduodama dydžiu, kuris yra lygus per praėjusį mėnesį patiektos į tinklą elektros energijos, pagamintos naudojant atsinaujinančius energijos išteklius, kiekiui, kWh, ir dydžiu, kuris yra lygus per praėjusį mėnesį pagamintos naudojant atsinaujinančius energijos išteklius ir suvartotos gamintojo reikmėms elektros energijos kiekiui, kWh, kai šis kiekis yra išmatuotas elektros energijos apskaitos prietaisais, atitinkančiais Lietuvos Respublikos teisės aktų reikalavimus.

Elektros energijos, pagamintos naudojant atsinaujinančius energijos išteklius, kiekis yra visa elektros energija, pagaminta elektrinėse, naudojančiose tik atsinaujinančius energijos išteklius, taip pat dalis elektros energijos, pagamintos naudojant atsinaujinančius energijos išteklius mišriose elektrinėse, naudojančiose ir neatsinaujinančius energijos išteklius. Šiose elektrinėse energijos, pagamintos naudojant atsinaujinančius energijos išteklius, dalis

nustatoma iš bendro pagaminto elektros energijos kiekio atimant elektros energijos kiekį, pagamintą naudojant neatsinaujinančius energijos išteklius. Minėti skaičiavimai ir vertinimas atliekami Kilmės garantijų taisyklėse nustatyta tvarka.

Gamintojas privalo ne vėliau kaip per septynias dienas nuo mėnesio pabaigos pateikti kilmės garantijas išduodančiai institucijai (gamintojai, kurių įrenginiai prijungti prie skirstomojo tinklo – savo regiono skirstomojo tinklo operatoriui) informaciją pagal kiekvieną duomenų bazėje registruotą įrenginį apie:

1. Per praėjusį mėnesį pagamintos elektros energijos iš atsinaujinančių energijos išteklių kiekį, kWh, kai šis kiekis išmatuotas elektros energijos apskaitos prietaisais, atitinkančiais Lietuvos Respublikos metrologijos įstatymo (Žin., 1996, Nr. 74-1768; 2000, Nr. 42-1188) ir kitų teisės aktų reikalavimus, nurodant atsinaujinančių energijos išteklių rūšį;

2. Patiektą į tinklą per praėjusį mėnesį elektros energijos, pagamintos naudojant atsinaujinančius energijos išteklius, kiekį, kWh, nurodant atsinaujinančių energijos išteklių rūšį;

3. Elektros energijos, parduotos su nepanaudotomis kilmės garantijomis, kiekį, kWh, ir pirkėją.

Skirstomųjų tinklų operatorius privalo ne vėliau kaip per septynias dienas nuo mėnesio pabaigos pateikti AB „Lietuvos energija“ (kilmės garantijas išduodančiai institucijai) informaciją pagal kiekvieną gamintoją atskirai apie:

1. Per praėjusį mėnesį iš gamintojų, kurie elektros energiją gamina naudodami atsinaujinančius energijos išteklius, į tinklą patiektos elektros energijos kiekius, kWh;

2. Per praėjusį mėnesį iš gamintojų nupirktos elektros energijos pagal įpareigojimą teikti viešuosius interesus atitinkančią paslaugą kiekius, kWh, ir sumokėtą kainą, Lt.

Dalyvis atsako už teikiamų duomenų tikslumą ir patikimumą.

Šios informacijos pagrindu per aštuonias dienas nuo mėnesio pabaigos išduodamos kilmės garantijos. Informacija apie išduotas kilmės garantijas registruojama duomenų bazėje.

Gamintojo arba tiekėjo prašymu kilmės garantijas išduodanti institucija išduoda pažymą, patvirtinančią elektros energijos kilmę. Pažymos gali būti išduodamos tik tam gamintojui ar tiekėjui, kuris turi jam priklausančių nepanaudotų kilmės garantijų.

Kilmės garantijos laikomos panaudotos, jeigu:

– elektros energijos, kuriai išduotos kilmės garantijos, gamyba buvo skatinama pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatytą tvarką;

– elektros energijos, kuriai išduotos kilmės garantijos, kilmei patvirtinti buvo išduota pažyma.

Kilmės garantijos naudojamos:

1. Elektros energijos gamybos naudojant atsinaujinančius energijos išteklius apimtims nustatyti;

2. Elektros energijos gamybos, naudojant atsinaujinančius energijos išteklius, kuri yra skatinama pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatytą tvarką, apimtims nustatyti;

3. Įrodyti galutiniam vartotojui jo naudojamos elektros energijos kilmę;

4. Padėti elektros energijos iš atsinaujinančių energijos išteklių gamintojams parodyti, kad jų parduodama elektros energija yra pagaminta iš atsinaujinančių energijos išteklių.

Kilmės garantijas išduodanti instituciją savo interneto svetainėje skelbia bendrą informaciją apie išduotas kilmės garantijas bei teikia metines ataskaitas Lietuvos Respublikos ūkio ministerijai.

Siekiant užtikrinti kilmės garantijų sistemos patikimumą, atlikti tokie veiksmai:

1. Kilmės garantijas administruojančia institucija paskirtas perdavimo sistemos operatorius. Perdavimo sistemos operatorius taip pat kontroliuoja įpareigojimų teikti viešuosius interesus atitinkančias paslaugas vykdymą. Tokiu būdu užtikrinama kontrolė, kad gamintojo, kurio pagaminta elektros energija supirkta pagal Skatinimo tvarką, kilmės garantijos bus pažymėtos kaip panaudotos.

2. Įdiegta kilmės garantijų duomenų bazė kilmės garantijų sistemai administruoti. Elektroninėje duomenų bazėje paprasčiau registruoti panaudotas kilmės garantijas – t.y. elektros energiją, kuri buvo supirkta pagal Skatinimo tvarką ir elektros energiją, kurios kilmei įrodyti buvo išduota spausdintinė pažyma. AB „Lietuvos energija“ interneto svetainėje http://www.lietuvosenergija.lt/lt/main/klm registruojama, kaupiama ir saugoma informacija: asmenų, kuriems išduotos kilmės garantijos sąrašas; duomenys apie dalyviui priklausančius įrenginius; elektros energijos, pagamintos naudojant atsinaujinančius energijos išteklius, bendras kiekis pagal elektros energijos gamybai naudojamų energijos išteklių rūšis. Informacija atnaujinama ne rečiau kaip kas mėnesį. Dalyviai – gamintojai ir (ar) tiekėjai registruoti kilmės garantijų duomenų bazėje ir turintys suteiktą kodą – turi teisę peržiūrėti duomenis apie save.

3. Numatyta, kad informaciją, teikiamą gamintojų, tikrina Valstybinė energetikos inspekcija prie Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos. Informacija tikrinama planinių patikrinimų metu arba kilmės garantijas administruojančios institucijos prašymu.

7. Aplinkos apsauga

Lietuvos Respublikos Seimas Jungtinių Tautų bendrosios klimato kaitos konvencijos Kioto protokolą ratifikavo 2002 m. lapkričio 19 d. Kioto protokole numatyta, kad Lietuva per 2008–2012 metų laikotarpį sumažins šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimų kiekius 8%, lyginant su išmetimų kiekiais 1990 m.

Bendros šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijos išreikštos kilotonomis CO_2 ekvivalento (be CO_2 šalinimo ir emisijų iš žemės naudojimo, žemės naudojimo pakeitimo bei miškininkystės sektoriaus) nuo 1990 m. iki 2007 m. sumažėjo apie 50%, energetikos sektoriuje – 60%.

Staigų šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijų sumažėjimą lėmė ekonomikos nuosmukis 1990-aisiais metais. Šių dujų emisijų sumažėjimas nuo 1990 m. iki 2000 m. sudarė daugiau nei 60%. 2000–2007 m. emisijos augo.

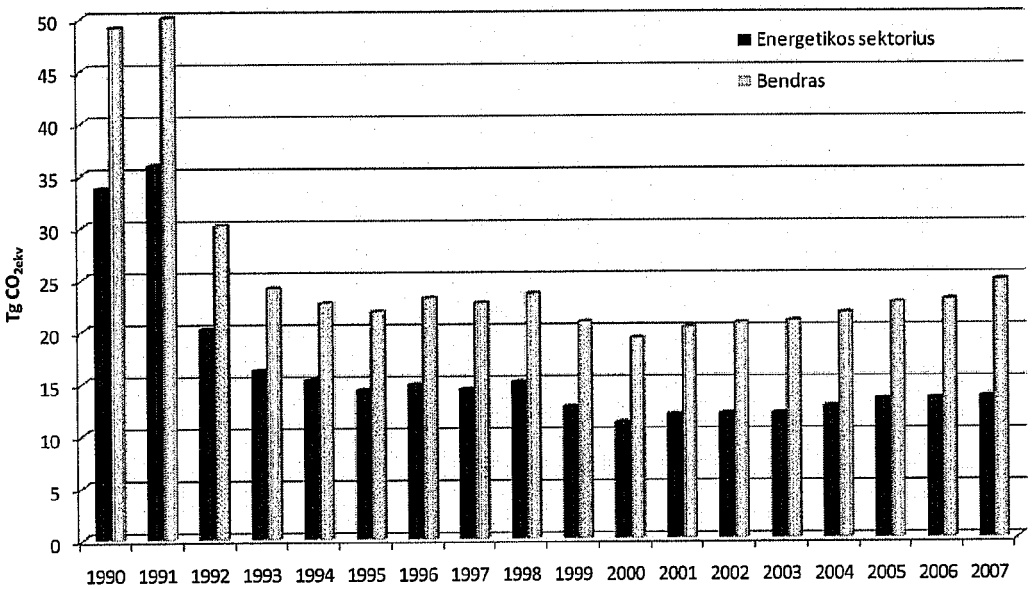

4 pav. Šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimai 1990–2007 m.

Energetikos sektorius yra pagrindinis šiltnamio efektą sukeliančių dujų šaltinis, kuriam tenka beveik 55% visų išmetimų. 2000–2007 metais bendri šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimai padidėjo 29%, energetikos sektoriuje šis augimas buvo mažesnis – 22%.

Elektros energijos gamybos, naudojant atsinaujinančius energijos išteklius, skatinimui Lietuvoje galima pasinaudoti Kioto protokolo bendrojo įgyvendinimo (toliau – BĮ) mechanizmu. Pagal BĮ Jungtinių Tautų Bendrosios klimato kaitos konvencijos Kioto protokolo bendro įgyvendinimo mechanizmo įgyvendinimo strateginėse kryptyse (Žin., 2004 Nr. 86-3146) nustatytus tinkamumo kriterijus technologijų, naudojančių atsinaujinančius energijos išteklius elektros energijai gaminti, įdiegimas bei kuro rūšies pakeitimas elektros energetikos sektoriuje atsinaujinančiu ir/arba mažiau taršiu kuru yra tinkami BĮ projektai.